

PIŚMIENNICTWO

Łaszek C., Sendzielska B. 1989. *Chronione obiekty przyrodnicze woj. stołecznej warszawskiego*.

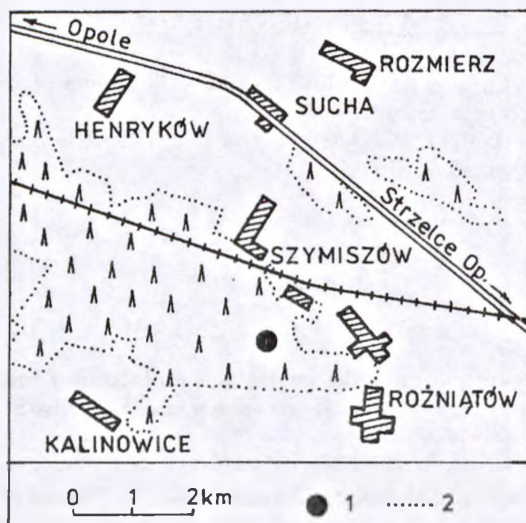
Zaręba R. 1990. *Rezerwat Skarpa Ursynowska krajobrazowy leśno-łąkowy*. Maszynopis.

OCHRONA ROŚLIN

Interesujące gatunki roślin w ciepłolubnej buczynie *Carici-Fagetum* koło Szymiszowa na Wyżynie Śląskiej

W trakcie badań florystycznych prowadzonych na obszarze mezoregionu Chelmski, leżącego na zachodnim krańcu Wyżyny Śląskiej (Kondracki 1988), natrafiono na płat rzadkiego w Polsce zespołu ciepłolubnej buczyny storczykowej *Carici-Fagetum*, w którym znaleziono wiele chronionych i rzadkich gatunków roślin. Fitocenozy należące do *Carici-Fagetum* odznaczają się niskim, rozluźnionym drzewostanem, obfitszą niż w innych typach lasów bukowych warstwą krzewów oraz brakiem gatunków wybitnie ceniolubnych i higrofilnych. Licznie natomiast występują tu gatunki światłolubne i umiarkowanie kserotermiczne (Michalik 1972, Pancer-Kotejowa 1973).

Omawiane zbiorowisko porasta wierzchowinę wzniesienia, które znajduje się na południe od Szymiszowa (ryc. 1), leżącego ok. 4 km na zachód od Strzelec Opolskich (kwadrat ATPOL CF-17). Podłoże stanowi triasowy wapień muszlowy, który w kilku miejscach tworzy wychodnie niewielkich skałek. Wytworzona na tym podłożu gleba należy do typu gleb rędzinyowych. Jednowarstwowy drzewostan (60% zwarcia koron) tworzy tu wyłącznie buk zwyczajny *Fagus sylvatica*. Średnio rozwiniętą warstwę krzewów stanowi podrost buka, leszczyna *Corylus avellana*, głogi: jednoszyjkowy *Crataegus monogyna* i dwuszyjkowy *C. laevigata*. W runie, obok gatunków pospolitych, zanotowano wiele roślin rzadkich i chronionych. Jedną z najcenniejszych jest buławnik mieczolistny *Cephalanthera longifolia*, występujący w kilkunastu egzemplarzach (1996 r.). Na liście roślin zagrożonych został zaliczony do kategorii V – narażony na wymarcie (Zarzycki, Szeląg 1992). Buławnik mieczolistny jest również gatunkiem bardzo rzadkim na Wyżynie Śląskiej (np. Sendek 1984, Bernacki, Nowak 1994). Z Chelma był on podawany z trzech stanowisk: Góra Św. Anny (Schube 1904, Kobierski 1974, Tyszkowski 1991), Szymiszów i Żyrowa (Kobierski 1974). Być może, opisywane stanowisko w Szymiszowie jest tym samym, które już w latach siedemdziesiątych podał Ko-

Ryc. 1. Lokalizacja stanowiska buławnika mieczolistnego w ciepłolubnej buczynie *Carici-Fagetum* koło Szymiszowa na Wyżynie Śląskiej: 1 – stanowisko, 2 – granica lasu. — Location of the station of *Cephalanthera longifolia* in the thermophilous beech forest *Carici-Fagetum* near Szymiszów in the Silesian Upland: 1 – station, 2 – forest margin

bierski (1974). Nie wskazał on jednak dokładniejszej jego lokalizacji. Na pozostałych stanowiskach pomimo poszukiwań, nie został powtórnie odnaleziony.

Wraz z buławnikiem mieczolistnym występuje tu wiele innych roślin chronionych: lilia złotogłów *Lilium martagon*, kruszczyk szerokolistny *Epipactis helleborine*, orlik pospolity *Aquilegia vulgaris*, konwalia majowa *Convallaria majalis* i pierwiosnka lekarska *Primula veris*. Z gatunków nie chronionych na uwagę zasługuje: przytulia okrągłolistna *Galium rotundifolium*, gatunek rzadki na badanym terenie, stwierdzony na kilku stanowiskach (Michalak 1963, Krawiecowa, Kuczyńska 1970, Kobiński 1974, Celiński i in. 1982, Tyszkowski 1991). Licznie występuje tu również miodownik melisowaty *Melittis melissophyllum*, wyka leśna *Vicia sylvatica*, ciemiężyk białokwiatowy *Vincetoxicum hirundinaria*, dzwonek jednostronny *Campanula rapunculoides*, ciociorka pstra *Coronilla varia*, kokoryczka wonna *Polygonatum odoratum* oraz traganek szerokolistny *Astragalus glycyphyllos*. Z gatunków pospolitych rosną tu: prosownica rozperzchła *Milium effusum*, żankiel zwyczajny *Sanicula europaea*, przylaszczka pospolita *Hepatica nobilis*, zawilec gajowy *Anemone nemorosa*, perlówka zwisła *Melica nutans*, wilczomlecz sosnka *Euphorbia cyparissias*,

turzyca leśna *Carex sylvatica*, dziurawiec zwyczajny *Hypericum perforatum*, fiołki: leśny *Viola reichenbachiana* i *Rivina V. riviniana*, przytulinka wiosenna *Cruciata glabra*, nawłóć pospolita *Solidago virgaurea* i in.

Stanowisko to jest niestety zagrożone, gdyż w najbliższej okolicy prowadzi się wyrąb lasu, który w niedalekiej przyszłości obejmie również badany teren. Jedynie prawne zabezpieczenie tego obszaru pozwoliłoby na zachowanie interesującego fragmentu lasu, będącego siedliskiem wielu chronionych i rzadkich gatunków roślin.

Krzysztof Spałek

PIŚMIENNICTWO

Bernacki L., Nowak T. 1994. *Materiały do rozmieszczenia i poznania zasobów chronionych gatunków roślin naczyniowych centralnej części Wyżyny Śląsko-Krakowskiej*. Acta Biol. Sil. 25 (42): 24–42.

Celiński F., Cabała S., Wika S., Babczyńska-Sendek B. 1982. *Nowe stanowiska rzadkich roślin naczyniowych na Górnym Śląsku i terenach przyległych*. Cz. V. Zesz. Przyr. OTPN 21: 3–11.

Kobierski L. 1974. *Rośliny naczyniowe Garbu Tarnogórskiego na Wyżynie Śląskiej*. Roczn. Muz. Górn. w Bytomiu, ser. Przyr. 8: 1–189.

Kondracki J. 1988. *Geografia fizyczna Polski*. PWN, Warszawa

Krawiecowa A., Kuczyńska I. 1970. *Roślinność rezerwatu Kamień Śląski na Opolszczyźnie*. Acta Univ. Wr. 116, Prace Bot. 11: 11–28.

Michalak S. 1963. *Materiały florystyczne z Opolszczyzny za rok 1961*. Zesz. Przyr. OTPN 3: 139–149.

Michalik S. 1972. *Cieplolubne lasy bukowe na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej*. Fragm. Flor. et Geobot. 18 (2): 215–225.

Pancer-Kotejowa E. 1973. *Zbiorowiska leśne Pienińskiego Parku Narodowego*. Fragm. Flor. et Geobot. 19 (2): 197–258.

Schube T. 1904. *Flora von Schlesien*. W. G. Korn in Breslau, Breslau.

Sendek A. 1984. *Rośliny naczyniowe Górnośląskiego Okręgu Przemysłowego*. OTPN, Wyd. III Nauk Przyr. PWN, Warszawa–Wrocław.

Tyszkowski M. 1991. *Flora Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”*. W: *Monografia Parku Krajobrazowego „Góra Św. Anny”* (red. Dubel K.). Studia i Monografie 186, WSP, Opole.

Zarzycki K., Szelaż Z. 1992. *Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce*. W: *Lista roślin zagrożonych w Polsce* (red. Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z.). Wyd. 2, Inst. Bot. im. W. Szafera PAN, Kraków.